

CZECHY

LITERÁRNÍ DNEŠEK VE SLEZSKU A NA SEVERU MORAVY

Lze namítnout hned na počátku: je vůbec přijatelné, abychom takto vydělovali českou literaturu z celonárodního celku a hovořili o jedné z jejích regionálních literárních tradic? Nutno říci, že nejde o umělé odlišování literatury našeho regionu od celonárodního kontextu, ale o pohled z jednoho úhlu, z reality kraje, který vždy svou literární tradici měl. Literatura se vždycky váže na konkrétní realitu, její zobrazení světa, v němž vzniká, je samozřejmě složité a nelze ji vždy přímočaře s ním spojit. Ohledneme-li se však jen namátkou o řadu desetiletí zpět, nemůžeme nevidět jak Slezsko a severní Morava byla fascinována jevem Bezručovým, jak cílevědomově kladl zde základy novodobé literární tradice Vojtěch Martínek a jak se na jeho odkaz snažili navazovat další generace (Bár, Směja, Rusinský aj.). Jedině se i v dalších letech projevil vypravěčský talent autorů zakotvených v našem regionu, např. u Ludmily Hořké, Bohumíra Četny, Josefa Strnadla aj. A samozřejmě nelze kriticky nevidět uměleckou rozkolísanost literární tvorby regionu, její odvozenost od literárních vzorů, konvenčnost i dobovou determinovanost. O obtížném hledání cest a nových hodnot svědčí i mnohaleté snažení literární kritiky, která ve Slezsku a na severní Moravě působila zpravidla kolem literárních časopisů, jako byly před druhou světovou válkou Černá země nebo Poezie, v poválečných letech Červený květ a v současné době především Alternativa nova.

Obraťme však pozornost k tomu, co jsme v nadpisu označili jako „literární dnešek“. Jde nám o současný stav české literatury v našem regionu. Slovo „dnešek“ musíme chápat spíše v obrazném smyslu, představuje aktuální stav, který přirozeně vychází z toho, co zde vznikalo v minulosti. Již od počátku devadesátých let můžeme pozorovat, jak se obnovuje přirozená kontinuita tvorby, která byla v sedmdesátých a osmdesátých letech narušena z ideologických důvodů. Přesvědčivým dokladem o produktivnosti tohoto procesu je tvorba tří prozaiků: Oldřicha Šuleře, Jana Drozda a Miroslava Stoniše. Omezování jejich tvorby v předlistopadových letech bylo způsobeno zásahem totalitní moci. Oldřich Šuleř nyní dovršil románem *Horký provoz* trojdílnou kroniku (*Měsíční krajina* a *Dlouhé stíny*) a vytvořil triptich, v němž se odvíjí epický obraz kraje od počátku našeho století až po současnost. K Jesenicku se váže jeho román *Severní svahy*, na Valašsko umístil svůj román *Sláva a pád Valašského pámbička*. Neméně pozoruhodná je Šuleřova tvorba vycházející z poznání národopisných zvláštností Valašska např. Je to chůze po kotárech a zcela jedinečnou podobu má jeho kniha *Paměť domova*, věnovaná nejen autorům regionu, ale i výtvarníkům a hudebníkům, jde o zachycení širších kulturních tradic, které se v našem regionu vytvářely po celá desetiletí. Bohatá, žánrově i tematicky, je také Šuleřova tvorba pro děti. Jan Drozd jako spisovatel a publicista je trvale spjat s životem regionu, svá díla však převážně umisťoval až do Zakarpatska, teprve v posledních letech se zaměřil na

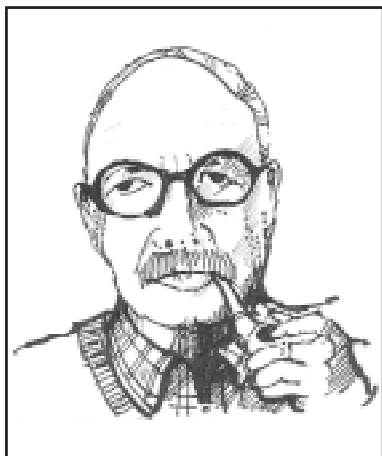
život v kraji. V románu *Člověk pro jeden život* sledoval osudy lidí v poválečném Jesenícku, po nostalgicky laděných povídkách *Smutek z milování* vyrovnal se s tragickými událostmi srpna 1968 i s tím, co po nich následovalo, v románu *Pobřívání živých*. Miroslav Stoniš dělí svou tvůrčí iniciativu mezi prózu a drama, v poslední době se věnuje i publicistice. Jako prozaik zaujal už v šedesátých letech svým osobitým navazáním na prózu vančurovského typu a po románech s milostnou tematikou se pokusil o humoristický román *Ďábel Lucian Nero*. Stoniš se připomíná i jako dramatik a autor rozhlasových her, v neposlední řadě i jako autor pohádek. Kultivovanost i cit pro jemnou psychologickou kresbu často ironicky podbarvenou charakterizuje většinu jeho próz. K osobité podobě prozaické tvorby dospěl Jindřich Zogata, bohatá metaforičnost jeho próz vyrůstá z mýtu spjatého s rodnou krajinou, odtud smysl pro rod a jeho tradici vyslovený v trilogii *Dědictví zmizelých píšťal*, *Oves na střeších* a *Dřevěné pyramidy*. Zogata tak oživuje étos života horalů těšínských Beskyd, jejich vnitřní citovost i myšlenkovou bohatost.

Z mladší vlny prozaiku lze připomenout Evu Lenartovou, její prózy inspirované dívčím světem a ženskou mentalitou (*Zakříč do tmy já*); je škoda, že se omlčel prozaik Václav Chytil, o jeho talentu svědčí nejen už dříve vydané sbírky povídek, ale i současné časopisecky publikované prózy. K próze se občas vrací v časopisecky publikovaných povídkách Jaroslav Sekera. Jako by stranou stojí prozaik a publicista Richard Sobotka, autor povídek, novel tematicky převážně zakotvených v našem kraji, z mladší generace prozaiku jako nepochybný talent se projevil Jan Balabán. Zcela zvláštní místo v současném literárním kontextu má značně opožděné vydání prvotiny Věry Stolaříkové *Pole slunečnic*, jde o předčasně zemřelou autorku již na sklonku druhé světové války; její prózy vznikaly od konce třicátých let a za nacistické okupace i přes značný časový odstup prokazuje tato sbírka próz nesporné hodnoty a byla vydána právem.

Z básnické tvorby nutno na prvním místě připomenout Věnceslava Juřinu, básníka a publicistu, který nemohl po dvacet let publikovat a který na počátku devadesátých let vydal sbírky *Sedm havranů* a *Hon na motýly*, posmrtně vyšla jeho sbírka *Potkal jsem Mozarta*. Juřina tu našel výraz pro tragický životní pocit člověka v čase tzv. politické normalizace, jeho verš prozrazuje rezonanci na poezii šedesátých let. Od počátku devadesátých let publikuje verše básník, Bohumil Pavlok, autor katolické orientace, který už v poválečných letech tiskl verše a kritiky; pod vlivem politických poměrů u nás se však uzavřel do soukromí a publikoval jen bibliofilsky, jeho sbírka *Hledání tváře* vydaná až v roce 1990 tak představuje vyzrálého básníka, v jeho tvorbě promlouvá nejen bohatá životní zkušenost, ale silný myslitelský akcent, v němž vycítujeme úsilí o nalezení duchovní podoby současného světa. V poslední době kulminovala Pavloková tvorba ve třech sbírkách: *Křížová cesta*, *Bijte, zabijte* a *Na dosah*. Jde o poezii, ve které se organicky spojuje básníkové vnímání soudobých konfliktů i hledání smyslu života ve víře v Boha. Mezi autory, kteří publikovali již řadu let poezii, ale teprve v posledních letech vydali své sbírky knižně, patří lyrik Augustin Skýpala.

Jaroslav Mazáč se od svého vstupu do literatury v šedesátých letech projevuje jako básník osudově spjatý s krajem a usilovně hledající duchovní rozměr lidského života. Jeho poezie v devadesátých letech se rozvinula také ideově, zaznívá v ní básnická víra v Boha a v nadčasově platné hodnoty, stejně jako vnímavost pro aktuální téma. Mazáč se vyjadřuje v sémanticky bohatých a výrazově usporných verších (*Tichá mše, Světlo mezi krami, Jupiter nízko nad obzorem*). Jindřich Zogata v poezii vyslovil napětí mezi světem přírody a vpádem civilisace do života lidí i jeho tradic; Zogatův metaforicky bohatý verš obohacený o melodičnost lidové písně i nářeční výrazy je soustředěn k vážným tématům, jako je rozpor-nost moderního světa a pocit úzkosti o život lidí bez smyslu pro morální řád a náboženskou víru (*Šípkový růženec, Dým obníc, Psi víno* aj.). Z ostatních básníků je nutno připomenout Jitku Stehlíkovou, autorku se sklonem k meditativní lyrice, v její poslední sbírce *Hlasité deště* se projevil pocit existenciální tragiky. Básnička Lydie Romanská pokračuje ve své tvorbě zaměřené na vnitřní svět člověka a uchovává si vnímanost pro okolní svět i jeho niterná drama-ta (*Poušť před rozbřeskem, Tanec o francouzské holi*). Spíše ojediněle se nyní projevuje básnická tvorba autorek Soní Záchové a Evy Kotarbové, stejně tak jen časopisecky v posledních letech tiskne verše Karel Vůjtek. Z nastupující básnické generace nepochybně zřetelný talent prokazuje Petr Motyl, básník hluboce zakotvený v ostravské realitě, kterou zachycuje se zvláštním citem pro její tragickou podobu (*Šílený Fridrich, Jazykem baldy, Černá pěna Ostravice*). K ostravské realitě má blízko i Petr Hruška, který ji vnímá se zvláštním zne-klidněním člověka našich dnů, ohlas měla jeho poslední sbírka *Měsíce*. K osobitým autorským postavám patří např. Jaroslav Žila a Bogdan Trojak, který za svou poezii získal Cenu Jiřího Ortena.

Jiří Svoboda

JAN DROZD

Urodzony w styczniu 1914 roku w Bordowicach k. Frenštatu pod Radhoštěm.

Pisarz, publicysta z szlachetnie wrażliwymi ostrogami ducha, pedagog, nieprzeciętna osobowość literatury czeskiej, prawy człowiek Beskidów.

Debiutował powieścią *Sedláci z Velkého dvora* (*Chłopi z Wielkiego Dworu* 1947), uhonorowaną I Nagrodą Europejskiego Klubu Literackiego. W 1968 roku ogłosił drukiem powieść *Člověk pro jeden život* (*Człowiek na jedno życie*), której cały nakład został skonfiskowany.

Człowiek... ukazał się pod zmienionym tytułem *Emauzy* w zuryskim wydawnictwie „Konfrontacje” w 1979 roku oraz w odcinkach na antenie Radia Wolna Europa.

W 1969 J. Drozd został zdjęty z funkcji kierownika literackiego Rozgłośni Ostrawskiej Radia Czechosłowackiego i skazany na pracę fizyczną w przedsiębiorstwie budowlanym. Jednocześnie objęty został zakazem druku. Zakaz obowiązywał aż do “aksamitnej” rewolucji w 1989 roku.

J. Drozd należy do Gminy Pisarzy w Pradze, tamże sprawuje funkcję członka zarządu. Zasiada także w zarządzie Gminy Pisarzy Morawsko-Śląskich w Ostrawie oraz w Radzie Redakcyjnej periodyku „Alternativa” (okresowo z desygnatami „Nova” i „Plus”) w Opawie, obecnie przeniesionego do Ostrawy.

*Pod czołem wysokim
słowo
tchnące tnące urodę
żywota*

*Gwoździe
sękami krzywe
ostro
ciemności dni krzyżują
bronią
chronią
światelka nocy
zagrożone*

*Liro
śpiewaj*

*symfonię ptaka
ciężarną*

*skrzydło
bliznami ostrza czyste
lotne
Śpiewaka*

Jan Pyszko, Lirnik. W 80. urodziny pisarza

KARLA ERBOVÁ

(...) wiesz, ten, który ma się jeszcze w sobie, ten, co w nocy spać nie daje, ten nieosiągalny... Nie znaczy to jednak, że człowiek nie powinien do niego dążyć, wręcz przeciwnie — musi! Ja usiłuję o to całe życie.

Moja praca nad wierszem?... Jeśli powiem, że każdy ma trzydzieści wersji — obrazów, to wcale nie będzie to przesada... Poszukuję kamyczka, jądra słowa — akuratanego w treści i pomazanego poezją.

Po kilkugodzinnej "robocie" wyrasta wokół mnie biały posiew, bo ciągle przerabiam, poprawiam i przepisuję, a brudnopisy rzucam na ziemię. Potem je zgarniam i ładuję do piecyka. Skreślam. O! — iskrą w piecu — ...palę w piecu poezję.

Znam swoje cienkie lody, obszary niepewności, i dlatego nigdy nie będę zadowolona. Wiem jednak, że pracuję uczciwie, z sercem, i to nie tylko w poezji.

K. Erbová w rozmowie z Augustinem Skypalą, Pytania i wyznania lub spowiedź liryków (w: „Alternativa Plus” 1999, nr 1–2)

Karla Erbová z domu Fremzová urodziła się w 1933 roku pod znakiem Barana w Pilźnie. Od lat 80. żyje w Pradze, lecz nadal emocjonalnie związana jest z krajem dzieciństwa, zwłaszcza ze środowiskiem literackim i artystycznym Czech zachodnich. Z zawodu jest dyplomowaną sekretarką, z powołania — twórcą słowa. Posiada ogromną inwencję artystyczną i głęboką wyobraźnię poetycką. Oszczędna w słowach, celna w wyrazie. Jej dzieło przepełnione jest głębokim humanitaryzmem, współczuciem i zrozumieniem dla ludzkich doświadczeń.

W latach normalizacji (1968–89) zwolniona z pracy, objęta zakazem druku i współpracy z mediami. Nie poddaje się jednak, publikuje w drugim obiegu. Po „aksamitnej” rewolucji wznowia kontakt z rozgłośniami Radia Czechosłowackiego, później Czeskiego, w Pradze i Pilźnie, zaczyna być wydawana, tłumaczona. Jej proza poetycka ukazuje się w ponad 20. pismach, również w języku niemieckim i polskim. Pisze także książki dla dzieci, prozę podróżniczą i opowiadania.

K. Erbová jest członkinią Rady Obce spisovatelů (Gminy Pisarzy) w Pradze oraz Czeskiego Centrum PEN Klubu. W 1995 roku powołała do życia Stowarzyszenie Biblioteki Narodowej Republiki Czeskiej, któremu przez dwa lata przewodniczyła. Od 1997 roku współpracuje z redakcją Radia Wolna Europa w Pradze. Mimo nie zawsze sprzyjającego zdrowia, niezmordowanie uczestniczy, duchem i ciałem, w czeskim życiu literackim, jako jego organizatorka oraz inicjatorka i współautorka licznych przedsięwzięć wydawniczych (almanachy, antologie poetyckie).

Na łamach prasy (Pilžno) debiutowała w wieku 12 lat wierszem *Matczyne ręce*, książkowo zbiorem wierszy *Neklid (Niepokój)* w 1966 roku. Jest laureatką kilkunastu nagród literackich, w tym nagrody miasta Pilzna (1995) oraz prestiżowej Nagrody Klubu Czechosłowackiej Kultury im. Jana Zahradnička w Los Angeles za rok 1999.

WYDAŁA:

- *Neklid 1966*
- *Komu mé kosti 1992*
- *Via Dolorosa 1992*
- *Vždyť miluješ mou lásku ke mně 1993*
- *Iokasty, Glauke, Klytamestry 1994*
- *Armor 1995*
- *Obrazy obrazů 1995*
- *Náměstí zázraku 1996*
- *Mukaň 1996*
- *Terra Cota 1998*

VĚNČESLAV JUŘINA

(1931–1993 w OSTRAWIE)

Prozaik, publicysta, redaktor, nade wszystko poeta. Po 1968 roku na 20 lat został objęty zakazem wykonywania tak bliskich mu powołań. Do końca swoich dni pozostał jednak wierny sobie. Był dobrym człowiekiem. Miał świadomość własnych ograniczeń. W jednym ze swoich wierszy nie krępował się wyznać:

*jestem samotny
zakratowany własnymi kratami,
które wiarą w siłę i moc miłości topnieją, aby być wśród swoich...*

*ja i dla małych chłopców jestem błaznem
w duszy mam wielki balon śmiechu.*

Posiadał jednak również świadomość godności człowieka i niepowtarzalności ludzkiego losu. W obronie tych wartości potrafił występować tak w życiu, jak w literaturze. W poezji potrafił napominać:

*nie bać się
pić wodę
z własnej studni.*

W jego wierszach „dobry człowiek stale jeszcze żyje”.

Juřina z zawodu był nauczycielem. Od 1959 roku współredagował, a później, już jako redaktor naczelny prowadził „Červený květ”, miesięcznik literacki wychodzący w Ostrawie. Po wkroczeniu wojsk Układu Warszawskiego do Czechosłowacji, miesięcznik został zawieszony. Objęty zakazem druku, Juřina miał się różnych prac fizycznych. Anonimowo współpracował z radiem i telewizją, swoje tłumaczenia poezji greckiej, polskiej i rosyjskiej podpisywał różnymi pseudonimami. Pod koniec życia został członkiem zarządu Gminy Pisarzy Morawsko-Śląskich w Brnie i Ostrawie.

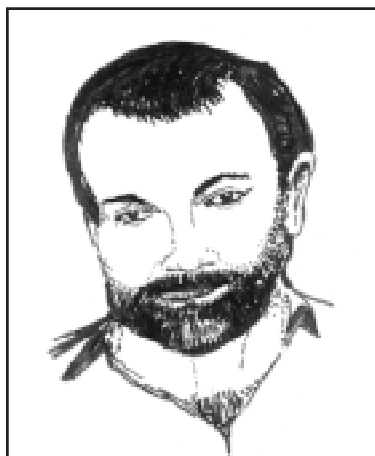
Autor ponad 15 publikacji zwartych.

PUBLIKACJE PO ROKU 1989:

- Polowanie na motyle 1991
- Siedem gawronów 1991

ROMAN KNÍŽE

Poeta pochodzenia czesko-polskiego (ojciec Czech, matka Polka). Urodził się w Opawie w 1952 roku, mieszka w Pilźnie, jest członkiem Teatru im. J. K. Tyla w Pilźnie. Poezję pisze od 20. roku życia. Prezentował ją w Pradze i Pilźnie.

WYDAŁ:

- *Płaszcz mój wiatrem podszyty 1979*
- *Tysiącem smyczków na tysiąc dzwonów 1994*
- *Fantasia suita 1997*
- *Dziewanny w deszczu 2000*

WIECZORY POEZJI

INDYWIDUALNE

- *Unisono 1978*
- *Powojniki 1979*
- *Dialogi z wodą 1979*
- *Mare serenitatis 1980*
- *Płaszcz mój wiatrem podszyty 1980*
- *Bourée październikowa 1982*
- *Słomianki 1984*
- *Tak jak kiedyś 1985*
- *Fantasia suita 1986*
- *Pieśń o lampie zielonej 1987*
- *Czas jarzębiny 1988*
- *Terra deflorata 1990*
- *Muzyka na siestę 1990*
- *Słońce północne 1991*
- *Śmiech nad górą bursztynową 1993*
- *Tysiącem smyczków na tysiąc dzwonów 1995*
- *Litania w ciszę 1995*
- *Dziewanny w deszczu 1996*
- *Scherza w moll 1997*
- *Miasto jakby po pożarze wieży 1998*
- *Dla ciebie i dla ognia 1999*

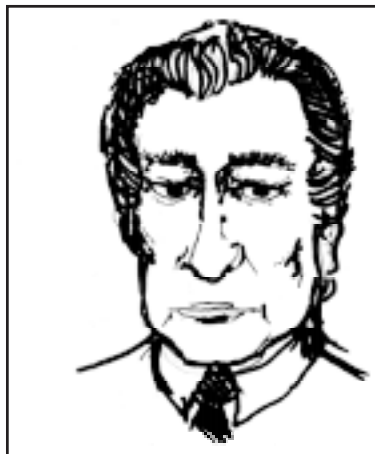
WSPÓŁAUTORSKIE

- *Konwersacja biegunów Klub Medyków, Pilzno 1975*
- *Pierwsze akordy Kawiarnia Poetycka „Viola”, Praga 1976*
- *Kwietniowy deszcz przelotny Kawiarnia „Viola”, Praga 1978*
- *Tango Notturmo Galeria „Esprit”, Pilzno 1993*
- *Dom z pianinem Stop Gallery, Pilzno 1995*

DRAHOMÍR ŠAJTAR

Urodzony w czerwcu 1922 w Zabłociu k. Bogumina. Niezwykła osobowość literatury. Badacz naukowy, krytyk, autor wielu rozpraw literackich ogłaszanych m.in. w takich periodykach jak „Slezský sborník”, „Slovesná věda”, „Česká literatura”, „Český lid”, „Kytice”, „Řád”, „Vyšehrad”, „Slezská tvorba”, „Červený květ”, „Host do domu”, „Plamen”, „Studentský časopis”. Po studiach na Uniwersytecie Karola w Pradze i Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu gros pracy badawczej poświęca literaturze czeskiej, szczególnie twórczości Petra Bezruča (percepcja i wpływ na regionalne zjawiska literackie końca XIX wieku).

Pedagog, urzędnik, pracownik fizyczny, dotkliwie dotknięty w latach 1970-1974 normalizacją polityczną. W 1980 roku odchodzi na przedwczesną emeryturę inwalidzką, nadal jednak dysponuje pełnią sił twórczych. W 1994 roku staje na czele rady redakcyjnej nowego miesięcznika (literatura, sztuka, krytyka, historia) „Alternativa Nova” w Opawie, prezentującego również współczesną literaturę polską. Przygotowany przez niego podwójny numer (9–10) w 1998 roku w całości poświęcony został literaturze polskiej na Zaolziu. Od 1999 roku kwartalnik ukazuje się w Ostrawie pt. „Alternativa Plus”.

Na jesieni 1947 Uniwersytet Karola w Pradze przekazał Uniwersytetowi Wrocławskiemu księgozbiór literatury naukowej — dwa wagony! Byłem jednym z przedstawicieli Uniwersytetu przekazujących dar — mówi doc. Šajtar, wtedy student uczelni. — Tam właśnie poznałem Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego, Tadeusza Różewicza, Kazimierza Kowalskiego z Opola, znakomitego prof. Stanisława Kolbuszewskiego i wielu innych. Bywałem ich częstym gościem, a tym samym utrzymywałem stały kontakt z literaturą polską, co trwa do dzisiaj.

A jeśli chodzi o pisarzy polskich z naszego Śląska Cieszyńskiego, to stale, na bieżąco śledziłem ich dorobek, zwłaszcza twórczość Henryka Jasiczka. W ostatnim czasie moje zainteresowanie tą „naszą” literaturą ma już inny, głębszy wymiar. Sądzę, że dopiero teraz dorównuje ona każdej innej dobrej literaturze. Najbardziej pociąga mnie poezja Renaty Putzlacher, która wysoki poziom literatury zaolziańskiej dokumentuje w sposób najbardziej przekonujący, najbardziej plastyczny.

W ogóle interesuję się literaturą powstającą na Śląsku, ponieważ stąd pochodzę (po matce z Rychwałdu, bo ojciec wywodził się z Moraw), kocham ten kraj i wiem, że czeski Śląsk wydał nadzwyczajnych twórców — po Bezruču czy Zawadzie: Bohumíra Četyne, Josefa Srnadla, Václava Chytila, fenomenalnego Jindřicha Zogate, którego twórczość jawi się jako jeden z filarów współczesnej literatury czeskiej. Warto by porównać (być może to za wcześniej) obie lite-

ratury naszego regionu, czeską i polską, przykładowo twórczość prozatorską Władysława Sikory i Jindřicha Zogaty — obydwie wyrastają niejako z tych samych korzeni. Próbowałem prześledzić rozwój literatury polskiej w czeskiej części Śląska Cieszyńskiego („Alternativa Nova” nr 10/1998) i doszedłem do intrygującej konkluzji, że orientuje się ona raczej ku literaturze ogólnopolskiej, a kontakty z literaturą czeską nie wywierają na nią żadnego wpływu. Natomiast jeśli chodzi o pańską twórczość, przyjacielu Janie, to ma pan, wydaje się, bliżej do literatury słowackiej niż czeskiej... Ciągłe jednak otwarty jest dla mnie problem intencji, jakimi kierują się polscy autorzy tworzący w języku czeskim...

PUBLIKACJE NAUKOWE:

- Zlomená cesta 1946
- Bezruč u Šaldy 1950
- Prameny Slezských písní 1954
- Bezručovy prózy 1958
- Pět studií ve znamení Petra Bezruče 1958
- Dopisy do ulice du Bac 1992
- Mýtus domova 1993
- Poesie 1932–1934, 1995
- Básnik Eduard Bagrickij 1997

EDYTORSTWO NAUKOWE:

• Petr Bezruč, Karel Toman, Vilém Závada, Věra Stolaříková, Augustin Skypala; Sociální poezie česká a slovenská 1918–1948 (z K. Polákem)
i wiele innych

MIROSLAV STONIŠ

Urodzony w czerwcu 1938 Ostrawie Witkowicach.

Motto: *“Literatura idzie za głosem serca, w kierunku tego, co ją pociąga. To jest właśnie jeden z jej znaków sympatycznych i rozpoznawczych”*

*Jiří Svoboda, Zakazani pisarze Ostrawskiego.
(w: Głos Ludu z 26.10.1992)*

Miroslav Stoniš, pisarz erudyta o spontanicznej wyobraźni i sugestywnej autorefleksji — powie krytyka po jego debiucie *Povídky pod polštář*.

Po studiach wyższych Miroslava Stoniša całkowicie pochłonęła literatura. Oddał jej się cały. Żył dla niej i poprzez nią. Pisał ciekawą prozę, udzielał się jako dramaturg-scenarzysta, tworzył sztuki teatralne i słuchowiska radiowe. Według powieści Oty Filipa napisał ośmiodcinkowy scenariusz serialu telewizyjnego.

Po pamiętnych wydarzeniach 1968 roku został zdjęty z funkcji redaktora pisma literackiego „Červený květ” i objęty zakazem druku. Pomimo kalectwa nogi ima się ciężkiej pracy fizycznej spedytora mebli. Nie poddaje się, pisze do szuflady. Wierzy, że prawda strąconych w mroki niebytu zostanie kiedyś wydobyta na światło dnia. Zabłysło ono z górą po dwudziestu latach, po „aksamitnej” rewolucji w 1989 roku. Stoniš objął wtedy stanowisko redaktora naczelnego programów kulturalnych w ostrawskiej telewizji.

Obecnie pan Miroslav jest tzw. „wolnym strzelcem”, człowiekiem utrzymującym się wyłącznie z pracy artystycznej. Należy do Gminy Pisarzy w Pradze, jest członkiem zarządu Gminy Pisarzy Morawsko-Śląskich (OMS) w Ostrawie i rady redakcyjnej periodyku „Alternativa” (Nova, Plus). Sprzyja literaturze polskiej w RC, przyjaźni się z jej autorami, zwłaszcza z Wilhelmem Przeczkiem. Jako sportowiec fascynuje się... wędkarstwem.

WYDAŁ MIĘDZY INNYMI:

PROZA:

- Povídky pod polštář 1963
- Srdce plné krve 1965
- Píseň o tobě 1966
- Vejít do svých dveří 1967
- Kotva se utrhla 1983
- Léto bez návratu 1989

SZTUKI (TEATR, TELEWIZJA, RADIO)

- Sem padají hvězdy
- Kde tráva je červená a modrá
- Maškaráda za plotem
- Jezulátko
- Svatební noci
- Návštěva
- Pacholátko
- Nanebevstoupení Lojzka Lapačka...
- Mrtví rezaví ptáci
- Běh za motýlem
- Rakety a kozorožci na Marsu
- Sněhurka z Vesmíru
- V náručí Slunce
- A já jsem Daidalos

WSPÓŁAUTORSTWO:

- Słownik české literatury 1970–81 1985
- Kdo je kdo v Obci spisovatelů 1991–95 (II tomy)

OLDŘICH ŠULEŘ

Urodzony w czerwcu 1924 w Ostrawie.

VYZNÁNÍ

Vyznávám se z lásky k umění.

Dávno tomu, dávno, co se brodil večerem v ulicích městečka pod borami mladický student a z ulity srdce vyblížel krásu, něbu, ale ani krása, ani něba nepřicházely, a tu ho znenadání zalila z otevřeného okna vily v zabradách záplava tónů, jako smršť trysek balas trub a lesních robů, mohutně duněly tympány, pojednou se z té bouře jak světlý paprsek vynořil zpěvný blas klavíru, odvrátil rozbouřené živly a ovládl je laskavou kantilénou, a opět břmí orchestr, přemožen klavírem neodvratně se blíží k velebnému vyznění — a chlapec obromen svíral železné příčky plotu a vydechl teprve, když blasatel do nastalého ticha oznámil: „Vyslechli jste koncert pro klavír a orchestr číslo 3 c-moll Ludwiga van Beethovena...”. To byla ta rozbodná chvíle, tehdy se počala moje neuhasitelná žízeň po umění...

Oldřich Šuleř debutoval w 1942 roku. Przylgnęło do niego określenie pisarza – piewcy ziemi czarnego złota, dymów, stali, uczelni, a zarazem rozwianej grzywy Beskidów. Przede wszystkim jednak życia ludzi — autochtonów i tych, co przybyli tu „za chlebem”; jedni i drudzy doświadczali na sobie ciężarów przeobrażeń cywilizacyjnych, ustrojowych, narodowych i kulturowych, jakie niosła gwałtowna industrializacja regionu, zwłaszcza rozwój Zagłębia Ostrawsko-Karwińskiego i jego metropolii Ostrawy, funkcjonującej do 1949 roku pod postacią dwu miast: Ostrawy Morawskiej i Śląskiej, określanej też mianem Polska Ostrawa.

O. Šuleř zdawał maturę podczas wojny w gimnazjum w Wałaskim Międzyrzeczu (Vlašské Meziříčí), zaraz potem został skazany na roboty przymusowe w kopalniach Ostrawy. Po wojnie rozpoczął studia prawnicze na UK w Pradze (doktoryzował się w 1950).

Pracował w szeregach instytucji kulturalnych Ostrawy, a objęty w czasach normalizacji, jak wielu innych pisarzy, ponaddwudziestoletnim zakazem druku, również jako robotnik. Prozaik, dramaturg, autor literatury dla dzieci, publicysta, twórca audycji radiowych i telewizyjnych. Był redaktorem Rozgłośni Ostrawskiej Radia Czechosłowackiego, pisma „Červený květ”,

redaktorem naczelnym Wydawnictwa Okręgowego w Ostrawie. Wysoko cenił twórczość blisko zaprzyjaźnionego Henryka Jasiczka.

Po 1990 roku został jednym z najaktywniejszych animatorów czeskiego życia literackiego. Jest członkiem zarządu Fundacji Literatury Czeskiej, członkiem Rady Obce spisovatelů (Gminy Pisarzy) w Pradze, przez dwie kadencje przewodniczył Obci moravskoslezských spisovatelů (Gmina Pisarzy Morawsko-Śląskich) w Ostrawie.

Jest laureatem wielu nagród literackich, w tym Związku Pisarzy Czechosłowackich i Nagrody im. E. E. Kischa. Napisał ponad 30 książek nagrodzonych pierwszymi nagrodami (*Letopisy v žule, O Janíčkově-malerečkovi, Na srnčích nobách, Nic nalbaného, máloco pravda, Je to schůze po kotárech* — nagroda Kischa). W 1999 roku został uhonorowany Nagrodą Miasta Ostrawy.

WYDAŁ MIĘDZY INNYMI:

- Kraj žuly a mramoru 1957
- Stanice Sousedov 1958
- Bratrství v boji (z H. Jasiczkiem) 1960
- Marné návraty 1969
- Dlouhé stíny 1984
- Horký provoz 1994
- Poklad pod jalovcem 1993
- Zbojnické pohádky a pověsti z Valašska 1993
- Valašská balada (dramat) 1957

FRANTIŠEK VŠETIČKA

(Urodzony w kwietniu 1932 w Ołomuńcu)

Od roku 1991 jest docentem literatury czeskiej na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu. Zajmuje się teorią literatury (poetyka, kompozycja dzieła literackiego), opierając swe badania przede wszystkim na materiale czeskim (od poezji gotyckiej, przez barokowy teatr ludowy aż po współczesną produkcję), częściowo też słowackim, rosyjskim i polskim. Kompozycja dzieła to wg Všetického samodzielny, autonomiczny składnik poetyki z własnym systemem poznawczym i terminologią. Sys-

tem ten i słownictwo sam zresztą opracował. Bliska mu jest metodologia badawcza rosyjskiej szkoły formalnej, korzysta też z metodologii badacza literatury i mediewisty Ladislava Cejpa.

WYDAŁ MIĘDZY INNYMI:

- Václav Říha 1964
- Josef Štefan Kubín 1980
- Kompoziciána 1986
- Čtyři hlasy 1989
- Komenský básník 1992
- Stavba prózy 1992
- Jakub Arbes 1993
- Stavba básně 1994

ZREDAGOWAŁ:

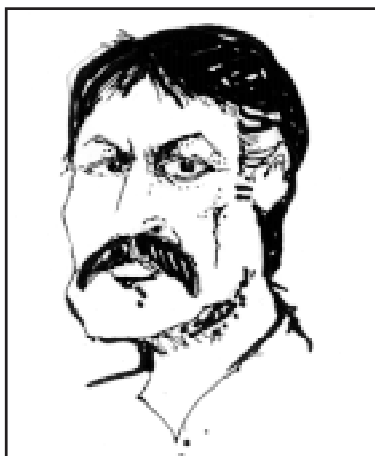
- Čtení o kompozici 1969
- Kompozice prózy 1971

PROZA:

- Před bránami Omegy 1995

JINDŘICH ZOGATA (1941)

Kresy południowe dawnego Księstwa Cieszyńskiego — Istebna, Koniaków, Jaworzynka, Bukowiec, Hrczawa, Czerne, Mosty k. Jabłonkowa, Szańce ze szczytami Girowej, Małym i Wielkim Połomem, Barania Góra, z której wypływają Wisła i Olza, obecnie z granicą państwową (której dawniej nie było... Boże, któż ją wymyślił, może Ty? a człowiek już tylko ją ustanawiał?)... I ludzie tej ziemi — górale, na swój sposób twardzi, niezłomnie przy swoim stojący i jakże często zębami ostrej historii dotykani, obcymi najazdami nękani. Trzy etnika, trzy kultury. Wzajemnie się zderzające, owocuujące bardziej lub mniej szlachetnymi jabłuszkami, często gorzkimi...

W takiej scenerii przychodzi na świat dziecko wojny, Jindřich Zogata w Jaworzynce (należącej po I wojnie światowej do Polski), syn Pawła i Marii z Małychjurków, znanego gajdosza i śpiewaka „bojtek” ludowych, wybitny dziś twórca literatury czeskiej (poezja, proza artystyczna), o którym doc. Drahomír Šajtar z Ostrawy napisze: *...je Zogata mimořádný a neporovnatelný zjev v kontextu českém, tendence „subjektivizační, lyrizační, fenomén lyrfena, cosi co je mocnější než chtění...” Příběh neznamená pro Zogatu první a poslední, daleko závažnější je proň atmosféra, prostředí, jeho vůně a podoba, panorama života lidského se svým ubezníkem, se svým poznáním... A lidé! Lidé z jednoho kusu!* (w: *Dřevěné pyramidy*. T. III, Wyd. „Sursum”, 1998)

W 1945 rodzina Pawła Zogaty przenosi się z Jaworzynki do Bukowca w Czechosłowacji (Zaolzie). Jindřich maturuje w Jablunkowie (gimnazjum czeskie) i studiuje w Brnie, gdzie zdobywa dyplom inżyniera rolnika, który mimo emocjonalnego przywiązania do ziemi nie spełnia jego życiowych pragnień. Trzeba jeszcze przychylności władzy, czego prężnemu inżynierowi sukcesywnie odmawiano. Opuszcza północne Morawy i przenosi się do Brna, gdzie pracuje w służbach komunalnych miasta. Obecnie jest zarządcą parku na zamku Szpilberk (Zabytek Kultury Narodowej).

Debiutuje poezją w latach 60. i zostaje zauważony. W oficjalnych wydawnictwach składa cztery maszynopisy wierszy, lecz... podpisuje manifest „Dwa tysiące słów” (1968) i zostaje objęty zakazem druku. Skierowane do druku poezje nie wychodzą, wędrują do szuflady. Jego wiersze w przekładzie Wilhelma Przeczka ukazują się w Polsce...

W latach 80. Zogata równorzędnie z poezją uprawia prozę poetycką — i to wysokiego lotu. W połowie tej dekadę ukazują się jego *Stříbrné rybky*; pisarz z Jaworzynki wreszcie zaistniał, i to w pełni.

Zogata to twórca kompetentny, a jednocześnie skromny i nadzwyczaj pracowity. Unika rozgłośnych spotkań i środowiskowych „przepychanek”, tzw. giełda wzajemnej promocji go nie intrerესuje. Pielęguje ducha i intelekt, efektem — swoisty wewnętrzny blask jego dzieła i głębia poznawcza. Cenna to zaleta jego pisarstwa.

WYDAŁ MIĘDZY INNYMI:

- Dvory (proza) 1985
- Veřejná zeleň (proza) 1988
- Hlídače květin nikdo nauhlídá (proza) 1997
- Obrázky na skle (proza) 1990
- Díry (poezja) 1994
- Šípkový růženec (poezja) 1990
- Den světelného roku (poezja) 1994
- Psí víno (poezja) 1994
- Samoty vzdálené až na počátek (poezja) 1993
- Mýtiny (poezja) 1995
- Dým ohnic (poezja) 1991

Kawiarenka „Pod Pegazem”

- Rozsochy (poezja) 1996
- Zvony (poezja) 1997

Góralška trylogia:

- Dědictví zmizelých píšťal 1996
- Oves na střechách 1996
- Dřevěné pyramidy 1998